

SONETI

Naslov izvornika: The Sonnets

Godina nastanka: 1591–1604 (1593–1609)

Uvedeno u Registar nakladnika: 20. svibnja 1609.

Prva izdanja: 1609(Q), 1640

Izvori i utjecaji: Nema posebnih izvora, ali na Shakespearea su mogle utjecati zbirke soneta suvremenih pjesnika.

Philip Sidney (1554–86): *Astrophil and Stella* (1591)

Samuel Daniel (oko 1562–1619): *Delia* (1592)

Francesco Petrarca (1304–74); neizravno, preko prijevoda

Kratak sadržaj:

Ne postoji nikakva izravna priča koja bi povezivala 154 Shakespeareova soneta, pa neki stručnjaci nagađaju da su tiskani bez autorova odobrenja i složeni bez ikakva reda. Ali već nakon površna čitanja uočavaju se dvije glavne skupine pjesama: soneti 1–126 posvećeni su lijepom i neimenovanom mladiću; soneti 127–152 upućeni su nepoznatoj ženi crne kose; posljednja dva soneta, 153 i 154, opisuju Kupida, božanstvo ljubavi.

Prvi niz, upućen voljenom mladiću, bolje je ureden i sadrži nekoliko kraćih nizova koji se tiču njihova odnosa ili obrađuju pripadne ideje. Tako soneti 1–17 potiču mladića da nađe životnu družicu i dobije djecu; soneti 41 i 42 upozoravaju da je pjesnikova ljubavnica zavela mladića tijekom pjesnikova izbivanja; soneti 78–86 opisuju pjesnika–rivala koji je očividno pokušao pridobiti mladića za sebe; u sonetima 87–90 iskazana je zabrinutost da je mladić potpuno zaboravio pjesnika; iz soneta 91–96 nazire se da su se pjesnik i mladić pomirili; soneti 100–103 opisuju pjesnikovu tjeskobu zbog gubitka nadahnuća; u sonetima 117–120 pjesnik se očividno ispričava što nije vjeran svojem predmetu; sonet 126 zaključuje niz posvećen »ljupkom dječaku«.

Drugi niz nije nimalo sustavan, iako je mnogo soneta upućeno »crnoj gospi«. Tako u sonetu 130 pjesnik opisuje njezinu crnu kosu; u sonetu 131 naziva je okrutnom nasilnicom; u sonetima 133 i 134 pjesnik je kori što ga vara s njegovim »prijateljem«; soneti 135, 136 i 143 poigravaju se imenom Will i raznim značenjima riječi *will*; ostali soneti toga niza bave se ljubavnim mukama i poniženjima.

Valja još spomenuti da su neki soneti formalno različiti od ostalih: sonetu 99 na početku je pridodan jedan stih pa ima 15 redaka; sonet 126 sastoji se od rimovanih dvostihova i ima samo 12 redaka; sonet 145 građen je od kraćih stihova što neke navodi na tvrdnju da ga nije napisao Shakespeare; napokon, soneti 36 i 96 imaju jednak završetak, identična su im posljednja dva stiha.

1.

Od najljepših bića želimo mladine
Da ljepote ruža s njom ne umre nikad,
Nego, kad zreliji s vremenom premine,
Nježan baštinik da njemu bude dika.
Ali ti, za svoje sjajne oči vjeren,
Svojim uljem hraniš svoje svijeće plam,
Tvoreć pravu glad gdje obilje se stere,
Sam svoj dušman, grozan milom sebi sam.
Ti koji si sada svijetu ures svježi
I jedini glasnik gizdavu proljeću,
Rasipan u tvrdičenju, škrče nježni,
U pupoljku svom pokapaš svoju sreću.
 Sažali se na svijet, ili budi lakom:
 Svijetu dug da gutaš, i sobom i rakom.

2.

Kad ti čelo stegne četrdeset zima,
I poljem ljepote prokopa ti jarke,
Gorda odora te mladosti, sad divna,
Bit će dronjak podrt bez vrijednosti svake.
Tad, upitan gdje se sve ljepote kriju,
Gdje su ti sva blaga krjepkih dana stala,
Reći, u nutrini upalnih očiju,
Sramotna je grižnja i zaludna hvala.
Koliku bi hvalu ljepota ti zbrala
Da možeš odvratit: »Krasno čedo moje
Račun će namirit i pravdat me stara« —
Jamčec da mu lijepost nasljedstvo je tvoje!
Kad si star, to znači biti snova sazdan,
Vidjet vrelu krv kad čutiš da je mrazna.

3.

U zrcalo zirni i licu što gledaš
Reci sad je čas da drugo lice poda;
Ako iznova mu sad svježinu ne daš,
Varaš svijet, i nekoj majci kratiš ploda.
Gdje je neorano ljepotice krilo
Da prezire tvoga gospodarstva ralo?
Tko je tako lud da bi mu grobom bilo
Samoljublje, i potomstvu na put stalo?
Zrcalo si majci, i u tebi ona
Priziva svoj ljupki travanj dobi cvatne;
Ti ćeš tako vidjet kroz staračka okna,
Borama usprkos, ove ure zlatne.
Ali živiš li da spomena ti nije,
Umri sam, i tvoja slika s tobom mrije.

4.

Rasipna ljupkosti, zašto na se sama
 Trošiš što ljepote baština ti preda?
 Od prirode zapis nije dar već zajam,
 A podašan zajmi onom tko je štedar.
 Pa, prelijepi škrče, zašto li zlorabiš
 Pusto blago dano tebi da ga dadeš?
 Zelenašu bez dobiti, zašto rabiš
 Tako silnu svotu, a živjet ne znadeš?
 Jer, dok poslovanje sam sa sobom vodiš,
 Ti za dražest svoju varaš sama sebe.
 Kako će, kad narav zovne te da hodiš,
 Ostati prihvatljiv račun iza tebe?
 Nerabljena lijepost s tobom u grob grede,
 Rabljena živi da volju ti provede.

5.

One ure što su s blagim marom tkale
 Ljupki zor do kojeg svako oko plovi,
 Bit će prema njemu nasilnice jalne
 I poružnit ono što krasotom slovi;
 Neumorno vrijeme vodi ljetu prema
 Grozomornoj zimi da ondje nastrada:
 Mraz stinuo sok, već bujna lišća nema,
 Ljepota pod snijegom i pustoš svud vlada.
 Kad ni jedna ljetna ne ostane kap,
 Žitka sužnjica u zidima od stakla,
 A s ljepotom otet i ljepote slap —
 Ni nje, ni spomena da je išta takla.
 Al tiješteno cvijeće, premda zimu sreta,
 Gubi samo privid; bit mu vazda cvjeta.

6.

Ne daj gruboj ruci zime da ti kvari
To ljeto u tebi, sok iscijedi prije:
Neki sud osladi, neki kut obdari
Blagom te ljepote, dok se ne ubije.
Nije zabranjena lihva zajam koji
Usrećuje one što plaćaju redno;
To jest kad ti biće drugo biće goji,
Il, desetkrat bolje, deset njih za jedno.
Sretniji bi tada bio deset krati,
Deset tvojih tobom desetkrat da biva;
Što bi tada smrt, da moraš putovati,
Kad ostavljaš sebe u potomstvu živa?
 Ne budi tvrdoglav, previše si divan
 Da plijen smrti budeš, od crvi užitivan.

7.

Gle, na istoku kad milovidno svjetlo
Diže plamnu glavu, svako oko zemno
Pogledima služi veličanstvo sveto,
Ogranulo lice štujući mu spremno;
I kad već na strmen brijeg nebeski kroči,
Slično snažnu momku u doba mu cvatno,
Ipak mu ljepotu dvore smrtne oči
Pozorno mu prateć hodočašće zlatno;
Ali kad s vrhunca, s kočijom umornom,
Kao starac slab niz obdanicu srne,
Drugud gleda oko, dotada pokorno,
S njegove se niske staze sada svrne.
 Tako ti, kad mineš s podnevnih visina,
 Negledan ćeš mrijeti ne začneš li sina.

8.

Glazbo zvonka, zašto glazbu slušaš žalno?
 Slast na slast ne vojšti, radost radost ište;
 Zašto voliš ono što ne primaš harno,
 Il s užitkom primaš stvari što te tište?
 Ako ugođenih zvukova ti kolo,
 Vjenčanih u vjernoj slozi, uho grebe,
 Oni samo blago kore te što solo
 Kvariš dionice skladane za tebe.
 Jedna žica, gle, ko blag muž drugu sretne,
 Svaka svaku dirne uzjamnim redom,
 Poput oca, djeteta i majke sretne
 Jedan mio zvuk svi poju kao jedno;
 Njihov nijemi poj, mnogostruk, regbi jedan,
 Tebi pjeva: »Samcem postat ćeš nijedan«.

9.

Zar od straha kopniš samačkim životom
 Što ćeš oko nekoj udovici zalit?
 Ah, bezdjetan ako možda umreš potom,
 Ko žena bez muža svijet će tebe žalit.
 Svijet će biti tvoja udova i žalno
 Plakat će što sebi slike ne ostavi,
 Kad udova svaka može čuvat stalno
 Po dječjim očima mužev lik u glavi.
 Dok rasipnik troši po svijetu imetak,
 Premješta ga tek, jer svijet i dalje dvori;
 Al ljepota ima na svijetu svršetak,
 Tko je ne porabi, tako je razori.
 Ljubavi za druge u grudima nema
 Tko sam sebi to ubojstvo sramno sprema.

10.

Od sramote nijeći da ti voliš koga,
Ti što sebe tako lakoumno gubiš;
Tvrđi, ako hoćeš, da te voli mnoga,
Ali ti nijednu očito ne ljubiš;
Jer te ubilačka mržnja tako slijepi
Da se protiv sebe rotiš pogibeljno,
Tražeći da rušiš onaj krov prelijepi
Što bi valjalo da obnavljaš ga željno.
Oh, promijeni naum, da promijenim mnijenje!
Zar će mržnja ljepše nego ljubav stati?
Budi blag i ljubak, kakvo si stvorenje,
Ili barem sebi usrdnost uzvрати.
Daj, meni za ljubav, drugog sebe sebi,
Da ljepota živi u tvom il u tebi.

11.

Kako brzo veneš, tako brzo rast ćeš
U jednom od svojih, iz tog što ostavljaš,
I tu svježju krv što mlađahno je daješ
Možeš svojom zvati kad mladost otpravljaš.
Tu se procvat, mudrost i ljepota stane,
Bez tog propast hladna, starost i ludilo;
I vrijeme bi stalo da to svi nakane,
Za šezdeset ljeta ne bi svijeta bilo.
Koga narav nije za potomstvo tkala,
Ružan, prost i grub, nek jalov se zatare;
Tko je nadaren, još više mu je dala,
I ti štedro njeguj svoje štedre dare:
Za svoj žig te reza, misleći da njime
Trebaš tiskati još, da uzorak ne zgine.

12.

Kad brecaje brojim što kazuju vrijeme,
 Videć blistav dan u groznoj tonut noći;
 Kad promatram kako ljubica jur vene
 I crni se prami srebreni u sjedoći;
 Kad vidim bez lišća stabla uznosita,
 Stadima na žezi doskorašnji osjen,
 A sva ljetna zelen na nosila zbita,
 Svezana u snoplje, s bijelim krtim osjem;
 Tad me o ljepoti tvojoj muče dvojbe
 Da ćeš s onim minuti što vrijeme smiče,
 Jer se milja i ljepote sami drobe
 I mriju čim vide kako drugo niče;
 Ništa ne odoli vremenitoj kosi
 Već porod, da njoj u grabežu prkosi.

13.

Oh, da jesi svoj! Al ne ćeš dulje biti
 Svoj, ljubavi, nego sam dok ovdje traješ;
 Priprema se protiv svršetka što hiti
 Da obličje slatko nekom drugom daješ.
 Tako ta ljepota, uzeta u najam,
 Ne bi našla konca; ti bi tada bio
 Opet to što jesi, poslije svoga kraja,
 Kad tvoj mili porod nosi lik ti mio.
 Tko zapušta lijepu kuću da propane,
 Kad je časno mogu držat marni ljudi
 Spram olujnih vihora u zimske dane
 I jalova gnjeva vječne smrtne studi?
 Oh, tek rasipnici! Ljubljeni, ti znade
 Oca svog, i sin tvoj neka ga imade.

14.

Po zvijezdama svom se ne domišljam sudu,
Premda mislim da sam znalac zvjezdoslavlja —
Ne da dobru sreću kažem ili hudu,
Kuge, nerodice, il narav razdoblja;
Niti mogu kob časaka kratkih reći,
Pridajući svakom vjetar, grom i kišu,
Nit hoće li knezovima poč po sreći,
Ičim što naslutim da nebesa pišu.
Već znanje iz tvojih očiju gonetam,
Čitam u tim stalnim zvijezdama umijeće:
Da će istina s ljepotom skupa cvjetat
Ako se od sebe k potomstvu okrećeš.
Inače ti naviještam da tvoja smrt
Istinu će skončat i ljepotu strt.

15.

Kad promatram kako sve što nikne klicom
Samo kratak čas u savršenstvu traje,
Da na igre ovom velom pozornicom
Zvijezde liju svoje tajne utjecaje;
Kad vidim da ljudi rastu poput bilja,
Dok ih isto nebo i bodri i drobi,
Kipte mladim sokom, klonu sred obilja,
I odnose spomen o junačkoj dobi;
Tad mi pojam ove nestalnosti stavlja
U vidokrug tebe, tvoju mladost bujnu,
Gdje zatorno vrijeme s rasulom raspravlja
Da mladažni dan u noć ti mijenja nujnu;
Pa za tvoju ljubav boj s vremenom bijem,
Dok te ono trga, ja te snova sijem.